www.rusynacademy.sk

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

КУЛТУРНО-СПОЛОЧЕНЬСКЫЙ ТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СР

р. XVII
ч. 5 – 8
28. февруара 2007
ціна 6,- Ск

Хочете помочі? Мате можность і формов 2 % з данї про Народны новинкы і Русина!

Як? Просто. Кажда фізічна і правницька особа при одовзданю свого данёвого признаня може выповнити на данёвім уряді приступный формуларь, у якім уведе, же дарує дві процента з данї з прийму на учет обчаньского здружіня Русин і Народны новинкы (Občianske združenie Rusín a Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov) число учту 1386912153/0200 у Вшеобецній уверовій банцї, побочцї в Пряшові.

З цілого сердця дякуєме допереду вшыткым нашым добродителям.

РЕДАКЦІЯ

*• Перед презентаціёв книжок **академіка, проф. П. Р. Маґочія, ПгД.,** у Славяньскій штудовни Штатной научной бібліотекы в Пряшові мав переговоры з директором ІРіНШ Пряшівской університы **проф. ПаедДр. Ш. Шутаём, др. н.,** і з **ПгДр. Аннов Плішковов, ПгД.**, котрым передав далшу колекцію книжок до книжніцї інштітуту. Нас найвеце інтересовала русиньска верзія книжкы* **Народ нивыдкы**, *котра є выдрукована, але іщі не є книгарьскы оброблена. На презентації были: (зліва) **Ш. Шутай, проф. ПгДр. П. Шворц, к. н., П. Р. Маґочій, ПгДр. С. Конєчні, к. н.** Потім П. Р. Маґочій тыж передав далшу колекцію кмнижок до спомянутой штудовні, а то до рук директоркы бібліотекы **Мґр. В. Завадьской** за участи орґанізатора презентації **Мґр. А. Зозуляка**. Наконець была автоґраміада.*

Русиньска місія председы СРР у 5 країнах

Так найвыстижнїше бы ся дало повісти о стрічах з многыма людми і участи на многых акціях председы Світовой рады Русинів (СРР) Павла Роберта МАҐОЧІЯ на Словеньску, в Польску, на Україні, в Румуньску і Чеську в днях 16. – 25. февруара 2007. А теперь конкретно якы стрічі абсолвовав:

Словеньско, Пряшів, 16. 2. 2007:

В першый день перебываня на Словеньску **академік, професор Павел Роберт Маґочій** ся стрітив з директором Інштітуту реґіоналных і народностных штудій Пряшівской університы **проф. ПаедДр. Штефаном Шутаём, др. н.,** і одборнов асістентков Оддїлїня русинського языка і культуры того інштітуту **ПгДр. Аннов Плїшковов, ПгД.,** з котрыма їднав о можностях далшой сполупрацы на базї сполочных выскумных проєктів. Проф. Маґочій, так як при подобных стрічах в минулости, і теперь подаровав русиньскому оддїлїню далшу колекцію книжок до бібліотекы, якы поможуть штудентам русиністікы спознавати розлічны аспекты жывота Русинів у світї.

Другов акціёв того дня была презентація трёх языковых верзій книжкы того канадьского історіка (русиньской, анґліцькой і україньской) під назвов ***Народ нивыдкы*** і зборника 23 авторів, котры написали свої статї на почесть 60. років народжіня (нар. 26.1.1945) П. Р. Маґочія в пятёх языках. Самособов не хыблять міджі нима і русиньскы авторы зо Словеньска – **доц. ПгДр. Василь Ябур, к. н., і Анна Плїшкова**. Акція мала одборну уровень вдяка одборному выкладу історіків: к першій книжцї выступив **ПгДр. Станїслав Конечні, к. н.**, історік Сполоченьско-научного інштітуту САН в Кошіцях, а ку другій під назвов ***Русины і їх сусіды*** (зоставителї: **Боґдан Горбаль, Патріція А. Крафчік, Елейн Русинко**) выступив **проф. ПгДр. Петер Шворц, к. н.**, працовник Інштітуту історії ФФ ПУ в Пряшові. Акція была в Славяньскій штудовнї Штатной научной бібліотекы в Пряшові, де вшыткых притомных привітала директорка книжніцї **Мґр. Валерія Завадьска**, якій П. Р. Маґочій презентованы книжкы подаровав, жебы служыли штудуючім в Славяньскій штудовни. Презентацію зорґанізовала **Словеньска асоціація русиньскых орґанізацій** у сполупраці зо спомянутов книжніцёв. Участь на нїй приняла шырока громада Пряшівчан, переважно Русинів, але пришли і даякы заграничны гостї з Україны і з Німецька.

17. 2. 2007:

В тот день проф. П. Р. Маґочій ся стрітив наперед з челныма представителями Сполку русиньской молодежи Словеньска (председкынёв **Мґр. Аленов Блыховов**, членом выбору **Петром Крайняком, мол.**, членами **Міраславов Лацовов-Губцей** і **Михаілом Дроновом**) і Світового форуму русиньской молодежи (підпредседкыня **А. Блыхова**), в діскузії з котрыма ся дознав о проблемах даных орґанізацій, але главно о приправах 3. Світового форуму русиньской молодежи, котрый буде того року в румуньскім Сіґетї.

Дуже важнов была далша стріча – в Пряшівскім ґрекокатолицькім єпіскопскім урядї: з ґенералным вікарём **ТгДр. Марцелом Мойзешом**, вікарём про Русинів **о. Петром Павлом Гальком, ЧСВВ,** і директором уряду **о. Любоміром Петріком**, котрых председа СРР інформовав о неспокійности русиньскых віруючіх із процесом словакізації і неможностёв у повній мірї в пасторації поужывати русиньскый списовный язык, котрый на Словеньску быв кодіфікованый в 1995 роцї, а тот факт бы мала решпектовати і ґрекокатолицька церьков. *(Позн. авт. – Также то не є „якыйсь“ язык, котрого правила дахто там зробив, як 25. 2. 2007 на волнах Радія Патрія повів принижливо Русин, кошіцькый екзарха,* ***Монс. Мілан Хаутур****, хоць тот язык узнаный як списовный нелем Міністерством школства СР, нашым штатом, але і в научнім світї, лем церьковна ґрекокатолицька єрархія теперь ся го снажыть принижовати, но тым самым сам Монс. Хаутур ся принижыв як Русин!)* Было говорено і о Хартї русиньских ґрекокатолицькых віруючіх 2007.

Камюнка, 18. 2. 2007:

В недїлю, путёв до Кракова, проф. Маґочій ся заставив у русиньскім селї Камюнка і взяв участь на Службі Божій у містній ґрекокатолицькій церькви, де в сучасности є парохом **о. ТгЛіц. Франтїшек Крайняк.** В неформалній діскузії ся дотулили актуалных проблемів русиньских священиків, процесу впроваджованя русиньского списовного языка до пасторачной практікы, проблемів у звязи з перекладами церьковных книг до русиньского языка, як і процесу схвалёваня тых перекладів з боку церьковной єрархії.

Польско, Краков, 19. 2. 2007:

Тот рік, як знаме, буде богатый на цілорусиньскы акції. Окрем Світового конґресу Русинів (21. – 24. юна) ся уж минулого року зачали приправы навколо орґанізованя 3. Міджінародного конґресу русиньского языка, якый буде 13. – 16. 9. 2007 в Кракові. Кідьже языковый конґрес ся орґанізує, як і передтым, з ініціативы СКР, перебываня в Европі председа СРР П. Р. Маґочій выужыв на навщіву гостителїв конґресу – Яґелоньской університы в Кракові, де в Педаґоґічній академії проходило засіданя орґанізачной, проґрамовой, фінанчной і выставочной комісій 3. конґресу русиньского языка за участи проректора про науку той академії **проф. Др. габ. Тадеуша Будревіча**, ведучой орґанізачной комісії **Др. Олены Дуць-Файфер**, учітелькы русиньского языка в тій академії, ведучой проґрамовой комісії **А. Плїшковой,** і ведучой фінанчной комісії **Вєры Сандовіч-Баковской**. В

(Закінчіня на 2. стор.)

Рішали ся проблемы Русинів у розлічных країнах

А то на засіданю Світовой рады Русинів (СРР) – выконного орґану Світового конґресу Русинів (СКР), 23. 2. 2007 у містї Сіґетї в Румуньску, де в днях 21. – 24. юна 2007 буде уж 9. Світовый конґрес Русинів.

Гоститель членів СРР, „ґазда“ найближшого конґресу, председа Культурного общества Русинів Румуньска – **Др. Юрій Фірцак** у вступі привітав вшыткых членів СРР, котры пришли в стопроцентній участи. Хыбовав без оправданя лем позваный гость, председа Світового форуму русиньской молодежи **Микола Медєші.**

Засіданя вів председа СРР **Павел Роберт Маґочій**. Спершу подав **інформацію о ёго стрічах з представителями амбасад і міджінародных орґанізацій із центром у Вашінґтонї**. Дакотры амбасады подля потребы навщівив у недавнім часї уж по другый раз, а то україньску і румуньску, бо ту была найвекша потреба. Стрітив ся і з міністерков заграничных дїл США **Кондолізов Райсовов** і сенатором **Мек Кейном**, котрый, окрем іншого ся інтересує о позіцію Русинів на Україні. Председа СРР зясь вызвав вшыткых членів СРР, жебы му послали по два найважнїшы проблемы, котры мають Русины в їх країнах, жебы міг компетентно і конкретно жадати вырішіня тых проблемів на стрічах з амбасадорами країн, де жыють Русины, як і з нунціём Амбасады Ватікану у Вашінґтонї. Тот го попросив написати письмо о проблемах Русинів у Ґрекокатолицькоій церькви на Словеньску і на Україні, зато 17. 2. 2007 ся председа СРР стрітив із ґенералным вікарём **Марцелом Мойзешом**, вікарём про Русинів **Петром Павлом Гальком, ЧСВВ,** і директором Єпіскопского уряду в Пряшові **Любоміром Петріком**, як і з єпіскопом Мукачевской ґрекокатолицькой єпархії **Монс. Міланом Шашіком** 21. 2. 2007 в Ужгородї. Дотеперь ся іщі не стрітив із амбасадором Хорватії у Вашінґтонї, але зробить так у найближшім часї.

Друга ёго інформація была **о приправі 3. Міджінародного конґресу русиньского языка, котрый буде**

(Закінчіня на 2. стор.)

*• 23. 2. 2007 у Сіґетї в Румуньску было засіданя Світовой рады Русинів (СРР), за челный стіл котрого засіли: (зліва) председа Культурного общества Русинів Румуньска, посланець парламенту за Русинів Румуньска, підпредседа СРР і главный „ґазда“ 9. Світового конґресу Русинів у тім же містї **Др. Ю. Фірцак** і председа СРР **П. Р. Маґочій**. На конець довгого засіданя СРР єй члены ся сфотоґрафовали на памятку: (справа) таёмник СРР **А. Зозуляк**, члены СРР – **о. Д. Сидор, Ш. Лявинець, А. Копча,** председа **П. Р. Маґочій, Л. Сеґеді-Фалц,** підпредседа **Ю. Фірцак, А. Пілатова, Д. Папуґа.** Почас обіду члены СРР ся стрітили і вєдно побісідовали з Русинами той области, міджі котрыма было і досить молодых. Будова умелецького ліцея у Сіґетї, в концертній салї котрой в днях 21. – 24. 6. 2007 буде проходити 9. Світовый конґрес Русинів і 3. Світовый формум русиньской молодежи.*

*• Найвызнамнїшыма стрічами председы СРР **П. Р. Маґочія** в Ужгороді были дві стрічі, а то участь на Округлім столі в малій салї Областной рады (ОР) на тему **Узнаня русиньской народности на Українї**. На тій стрічі, окрем іншых, были: (зліва) председа Сойму подкарпатьскых Русинов **о. Д. Сидор**, председа Общества А. Духновіча в Ужгороді **В. Падяк, П. Р. Маґочій**, заступця председы ОР **М. Мартин**, посланець ОР і председа Народной рады Русинів Підкарпатя **Є. Жупан.** Другов стрічов председы і таёмника Світовой рады Русинів были переговоры з: (далей зліва) председом ОР **М. Кічковскым** і заступцём Областной державной адміністрації **В. Гобликом**.*

Русиньска місія председы СРР у 5 країнах

(Продовжіня з 1. стор.)

притомности дальшых членів проґрамовой комісії з Польска – професора Слезьской універзіты в Катовіцях **Генріка Фонтаньского** і авторкы многых учебників лемківкого языка і учітелькы русиньского языка **Мірославы Хомяк** з Усця Ґорліцького быв подробно обговореный проґрам конференції, на котрій возьме участь 30 реферуючіх, переважно научных працовників, 40 учітелїв русиньского языка з розлічных країн і 10 честных гостїв. Окрем того будуть позваны тоты найвызначнїшы особности політічного і сполоченьского жывота в Польску, о покровительство над тов акціёв буде пожаданый презідент Польской републікы.

Кідьже языковый конґрес буде мати до дїла і з Яґелоньсков бібліотеков, пообідї проф. Маґочій ся стрітив із віцедиректором той престіжной бібліотекы **Мґр. Рішардом Юхнєвічом,** де бісідовали о можностях в просторах той книжніцї зробити в рамках конґресу выставку русиньскоязычных книжок выданых у розлічных країнах по роцї 1989, як і выставку пропаґачных матеріалів о Русинах. Была зроблена догода і становлены одповідны реалізаторы той выставкы: **Лариса Ільченко** з Ужгороду і **Александер Зозуляк** з Пряшова. Выставка буде отворена од 13. до 27. 9. 2007.

Україна, Ужгород, 20. 2. 2007:

Барз важны стрічі были приправлены почас перебываня проф. Маґочія в Ужгороді . В першім ряді то была участь на Округлім столі на тему ***Узнаня русиньской національности на Українї: задача контактованя містных адміністратівно-політічных еліт із русиньскыма културно-народностныма обществами*** в малій салї Закарпатьской областной рады в Ужгороді за притомности заступцю председы той рады **Михайла Мартина**. Акцію зорґанізовав председа Общества А. Духновіча в Ужгороді **Валерій Падяк**. З того засіданя вышли конкретны рішіня, котры буде треба зреалізовати. Інакше, з боку М. Мартина было высловлене повне порозуміня вымагань членів русиньскых орґанізацій.

21. 2. 2007:

Так як в Пряшові, і в Ужгороді была наплановала стріча з з церьковныма представителями. Но на розділ од Пряшова, в Ужгороді проф. Маґочія прияв єпіскоп Мукачевской ґрекокатолицькой єпархії **Монс. Мілан Шашік, ЧЛ.** В діскузії были настолены проблемы українїзації в тій церькви в рамках Підкарпатя, як і обговорены прічіны нехосновня русиньскых перекладів Євангелій і Апостолів у підкарпатьскых русиньскых парохіях.

Дальшый „ужгородьскый" проґрам быв заміряный на сферы школьску і културну. В першім рядї ішло о стрічу з членами Школьской рады русиньскых недїльных школ на челї з **Василём Сарканичом** із Свалявы, котра мать на старости 27 русиньскых недїльных школ на Підкарпатю. Участници засіданя діскутовали о можностях росшыріня кількости школ, але і о актуалнім проблемі выданя учебників русиньского языка, взявши до увагы главный проблем на Підкарпатю – в якім варіантї русиньского языка їх приправлёвати (?!).

Актуална сітуація розділїня Русинів Підкарпатя до дакількох орґанізацій, якы часто ся не годни добісідовати міджі собов, была темов діскузій наперед з актівістами Сойму підкарпатьскых Русинів на челї з предсeдом **о. Димітріём Сидором**, котрый председу і таёмника СРР інформовав о проблемах із другов ґрупов русиньскых орґанізацій соєдиненых у Народній радї Русинів Підкарпатя на челї з **Євґеном Жупаном**, якого позіцію собі представителї СРР тыж выслухали, говорило ся і о проблемі коло Народного дому Русинів в Ужгороді, котрый є теперь у властництві Общества А. Духновіча на челї з **Валеріём Падяком**. Обидві акції были у великій салї споминаного дому, де теперь каждый тыждень є холем єдна културна акція, а так тот будинок не є „мертвым" як перед тым, або як у Пряшові Руськый дом.

Дальша стріча ся реалізовала на теріторії Ужгородьской народной універзіты, де была приправена стріча **ПгДр. Анны Плїшковой, ПгД.**, і **академіка, проф. П. Р. Маґочія, ПгД.,** із штудентами Ужгородькой універзіты, котры їх інформовали о можностях навчаня русиньского языка у основных, середнїх і высокій школах на Словеньску і в іншых країнах, і о можностых стажованя на Торонтьскій універзітї з цілём перспектівного заміряня на русиністіку. Обидвой охотно одповідали на многы вопросы штудентів, котрым, недїєме ся, холем мало ся одкрыли очі у вопросах екзістенції і решпектованя у світї русиньского списовного языка.

Проґрам того дня ся продовжовав святочным актом отворіня унікатной у світї Ґалерії портретів вызначных особностей русиньской історії і културы од Заслуженого маляря Українy **Василя Скакандія** в Народнім домі Русинів в Ужгороді. Отваряючі нову ґалерію в Ужгороді, пантлик святочно перестригли **П. Р. Маґочій, В. Скакандій** і Народный малярь України **Володимир Микита**, котрый наслїдно выступив з одборным выкладом к обсягу даной выставкы, в рамках котрой было представлено першых 15 портретів із 100 планованых. Міджі нима є і портрет першого председы Світовой рады Русинів **Василя Турка-Гетеша**.

Послїднїм пунктом проґраму того дня была презентація книгы ***Народ нивыдкы*** П. Р. Маґочія у великій салї Народного дому Русинів, ку котрій одборный выклад мали Заслуженый учітель України **Михайло Алимашій і Іґор Керча,** а слово мали і **А. Зозуляк** як орґанізатор першой презентації в Пряшові, і **В. Падяк** як главный орґанізатор акції і выдаватель той книжкы. В рамках презентації ся представив у културнім проґрамі фоклорный колектів ***Лемківчанка*** зо села Зарічово і декламаторка, учітелька русиньского языка з Перечіна – **Анна Меґела**.

22. 2. 2007:

Богатый проґрам перебываня в Ужгороді закінчіла в послїднїй день стріча з найвышшыма представителями політічного жывота в Закарпатьскій области і пресконференція з **Александром Зозуляком**. Перша важна стріча была в будові Областной рады і Областной державной адміністрації в Ужгороді, конкретно з: председом Областной рады **Михайлом Кічковскым**, ёго заступцём **Михайлом Мартином**, представителём Областной державной адміністрації **Володимиром Гобликом**, заступцём Верховной рады України в дїлах националностей **Василём Кузём**, ведучов управлїня у вопросах народностей **Юдітов Євчак** і ведучім оддїлїня Областной державной адміністрації **Михайлом Поповічом**. В діскузії председа СРР настолив проблем неузнаня на Українї самостатной народности Русин. Вшыткы притомны начальници были прихылны думцї, же треба признати таку националность за самостатну, лем треба глядати про реалізацію той думкы дальшы, ефектівнїшы формы дїятельства. Были згодны, же першым кроком бы было то, кібы штатістічный уряд зарядив уж записаных 10 100 Русинів, котры ся при списованю людей в роцї 2001 на Українї приголосили к русиньскій националности, міджі членів самостатной националности, а не етнічной ґрупы, респ. субетносу Українців. Бо Устава України ґарантує право каждого обчана републікы пригосити ся к тій националности, якой ся сам чує і поважує. Дїло є в тім, же на Українї суть лем дві националности – Українцї і кримскы Татары, остатнї суть етнічныма ґрупами!?

Пресконференція зо шефредактором русиньскых періодічных і неперіодічных выдань **Мґр. Александром Зозуляком** у салї уж вышше спомянутой ґалерії ся дотыкала історії і сучасности русиньскых выдань на Словеньску, можностей поужываня русиньского списовного языка на Словеньску у масмедіях і в іншых областях културного і сполоченьского жывота. В наслїдній діскузії з новинарями А. Зозуляк одповідав на їх вопросы. В діскузії выступили тыж председа СРР **П. Р. Маґочій** і членове СРР: **Аґата Пілатова** з Чеська і **Андрій Копча** з Польска.

Румуньско, Сіґет, 23. 2. 2007:

Місто Сіґет , яке ся рихтує на 9. Світовый конґрес Русинів, ся стало центром засіданя Світовой рады Русинів, яке было у малій салї Містьского уряду за притомности вшыткых членів СРР. *(О тім засіданю кус веце ся мож дочітати в статї під назвов **Рішали проблемы Русинів у розлічных країнах**.)*

Тема конґресу была вдячнов про румуньскых журналістів, якы в рамках пресконференції ся інтересовали выслїдками засіданя СРР, приправами 9. СКР і дїятельством Русинів у світї вообще.

Може найприємнїшов частёв того дня была стріча почас обіду з марамороськыма Русинами – зо Сучавы, Переґу Маре, Бистрого і іншых сел Марамороша. Красно сьме ся могли з нима добісідовати по русиньскы. В Марамороши є 17 русиньскых сіл, лем силный ту быв рух румунізації, теперь українїзації, но много містных Русинів, або як они себе называють Руськыма, зістали самы собов. А жебы ся веце людей навернуло ку свому коріню, тому мать послужыти і 9. Світовый конґрес Русинів у Сіґетї.

Чесько, Прага, 25. 2. 2007:

Свій „европскый" проґрам проф. Маґочій закінчів навщівов стовежатой Прагы і стрічов з челныма представителями Общества приятелїв Підкарпатьской Руси, де выслухав актуалны проблемы, котры ёго членове мають. Найвекшым очівисно є, же друга ґрупа была і є проти назвы орґанізації Общество Русинів і приятелїв Підкарпатьской Руси. Видить ся, же якось закономірно в сучасности мусять быти в каждій країнї холем дві протилежны ґрупы, нелем у Чеську (Чехы і Русины), але і на Українї (даякы Українцї, Русины українськой орьєнтації і Русины, Сойм і Рада), в Мадярьску (Підкарпатьскы Русины і домашнї Русины, Асоціація і ґрупа коло Ґ. Гаттінґера), в Сербску (русиньскы Українцї і Руснаци), в Хорватьску (русиньскы Українцї і Руснаци), на Словеньску (Русины українськой орьєнтації і Русины, Русиньска оброда зо своїма колектівныма членами і Асоціація зо своїма членьскыма орґанізаціями), в Польску (Українцї і Русины) ітд. Чом?!

Але наперек тому, або праві зато, в сучасности треба нам глядати крокы к зближованю і сполупраці, а не проглублёвати роспоры і ненависть міджі тыма ґрупами, бо граніцї нелем міджі країнами, але і народами і народностныма меншинами, людми Европы ся днесь помалы буряють, країны і жытелї Европы хотять шырше сполупрацовати. А чом собі з того не взяти приклад?

(Шыршый матеріал о русиньскій місії П. Р. Маґочія в пятёх країнах буде в найблишім числї часопису Русин і в окремых рубріках нашой вебовой сторінкы www. rusynacademy.sk.)

А. З., фоткы автора, А. П. і П. К.

Рішали ся проблемы Русинів у розлічных країнах

(Продовжіня з 1. стор.)

в Кракові од 13. до 16. 9. 2007. Інформовав о выслїдках засіданя членів проґрамовой, фінанчой, едічной і выставочной комісій того конґресу в Академії педаґоґічній у Кракові 19. 2. 2007.

О **фінанчній сітуації за рік 2006** інформовав притомных таёмник СРР **А. Зозуляк**, котрый вызвав вшыткых членів СРР, жебы за свої членьскы орґанізації вырівнали членьске за тоты рокы, за котры не мають заплачене, бо то є єдна з їх повинностей. Председа СРР вызвав послати список із адресами вшыткых орґанізацій (і зъєдиненых у асоціаціях) споєных зо СКР на адресу таёмника СРР.

Ш. Лявинець і Ю. Фірцак інформовали притомных членів СРР о **можностях здобыти про СКР европскы ґранты.** Інтереснов была інформація Ю. Фірцака, же за помочі комісаря Европской уінії, котрый ся заоберать языками – **Людовіта Орбана,** буде ся снажыти просадити, жебы русиньскый язык быв записаный до списку европскых языків. То є і ціль членів СРР.

А. Зозуляк быв повіреный **зробити пропозіцію зміны Станов СКР,** жебы тоты были оперaтівны, флексібілны і не мусило ся в припадї важной і потребной зміны чекати аж до конґресу, котрый ся орґанізує раз за два рокы, але дакотры проблемы бы могла вырішыти СРР.

О. Д. Сидор інформовав о **пропозіції русиньской заставы**, што было роздіскутоване і было вырішене членами СРР, же на 9. СКР ся буде дана пропозіція вєдно з гімнов Русинів – „Я Русин был, єсьм і буду" офіціално схвалёвати.

Окремы члены СРР подали тыж **коротку інформацію о ставі русиньскых орґанізацій і Русинів у своїх країнах**, важнов была пропозіція написати з нагоды тогорічного 60-річа неславной Акції „Вісла" Резолуцію СКР, тота бы ся мала тыж схвалити на найблишім конґресї.

Важне про Русинів Словеньска є главно то, же председа СРР дістав од повіреного на сполочній стрічі міджі Словеньсков асоціаціёв русиньскых орґанізацій (САРО) і Русиньсков обродов на Словеньску (РОС) А. Зозуляка Резолуцію з той стрічі, подля якой обидва бокы ся догодли ай на взаємній сполупраці, решпектваню ся і помочі при реалізації цілїв русиньского руху на Словеньску, а так само о заступлїню Словеньска в СРР. (Позн. авт.: Такый істый документ председови СРР особно передав і председа РОС В. Противняк, якый нечекано, без позваня, пришов на засіданя СРР до Сіґету. Такый крок, подля нас, мож поважовати за прояв недовіры, якым порушив прінціпы і дух сполочно приятой Резолуції в Пряшові 8. 2. 2007! Але то другоряде дїло.) **Першорядным є, же СРР привітала реалность, же ся обидві стророны догодли і вырішыла конґресу запропоновати, жебы до СКР были приняты обидві орґанізації як єден рядный член із двома інтеґралныма частями – САРО і РОС. Дале вырішыла, же в делеґації Русинів Словеньска буде 6 делеґатів за РОС і єй колектівных членів, а 4 делеґаты за САРО і єй членьскы орґанізації. Окрем того, участниками конґресу буде по двой гостїв з каждой із тых орґанізацій (РОС і САРО) і 5 делеґатів молодых зо Словеньска на 3. Світовый форум русиньской молодежи.** (Позн.: Мена і призвіска вшыткых делеґатів і гостїв треба послати таёмникови СРР мейлом на адресу: rusyn@stonline.sk до 25. 5. 2007.) **Так істо СРР вырішила, же Русинів Словеньска в СРР буде репрезентовати в дварічных ціклах раз представитель зо САРО, а другый раз з РОС.** Односно жадости Народной рады Русинів Підкарпатя (НРРП) вступити до СКР і мати 5 делеґатів на конґресї, было вырішено, же рядным членом СКР і надале є асоціація Сойм подкарпатьскых Русинов. Дале было на засіданю СРР вырішено, же двоє челны представителї НРРП **Є. Жупан і о. Степан Січ** будуть на конґрес позваны як гостї председы СРР, якому членове СРР одобрили право позвати на конґрес 10 вызнамных гостїв. Єдным з такых гостїв буде напр. і председа Світового конґресу Українців, з котрым председа СКР ся стрітив минулого року і діскутовав о проблемах Русинів у світї.

Потім **Ю. Фірцак** інформовав членів СРР о **ставі приправы 9. СКР і быв наслїдно обговореный і схваленый подробный план конґресу.** Частёв конґресу буде і выставка з дїятельства окремых русиньскых орґанізацій як членів СКР, також кажда з них мать до 1. 5. 2007 послати по 4 фаребны фотоґрафії на адресу орґанізатора выставкы, котрый буде выставку приправлёвати (Позн. авт.: Адреса каждому буде додана додаточно.) В културнім проґрамі 23. 6. 2007 у концертній салї містного умелецького ліцея, де буде проходити і цілый конґрес, выступлять колектівы з Румуньска, Сербска, України, Хорватьска, Словеньска і поетка-декламаторка з Мадярьска.

Послїднїма рішінями засіданя СРР были: становлїня найблишого засіданя СРР, яке буде рано 22. 6. 2007 в Сіґетї, а 10. Світовый конґрес Русинів буде у Руськім Керестурі (Сербія), причім єден день конґресу делеґаты і гостї будуть засідати у Петровцях у Хорватьску в роцї 2009.

Засіданя СРР у Сіґетї было конштруктівне, вырішыло много проблемів і было єдным із найобсяжнїшых в історії Світовой рады Русинів.

*(В дальшім числї нашых новинок, найблишім числї Русина і на нашій вебовій сторінцї **www. rusynascademy.sk**, в єй рубріці КОНҐРЕС – СРР буде опубікована резолуцію з того засіданя.)*

А. ЗОЗУЛЯК,
таёмник СРР

Підпора ХАРТЫ 2007

русиньскых ґрекокатолицькых віруючіх на Словеньску з боку русиньской інтеліґенції зо Свідника

Мы, ґрекокатолицька русиньска інтеліґенція, што тримлеме в почливости одказ славяньскых віроучітелїв св. Кіріла і Мефодія, культурну і духовну дїдовизну нашых предків, і в сназї продовжовати в дїлї нашы русиньскых ґрекокатолицькых (ґр.кат.) мучеників Пряшівской єпархії – Владыків Павла Петра Ґойдіча і Василя Гопка, высловлюєме велику неспокійность над проглублюючім ся асімілачным аж ліквідачным тиском на тісячі вірників Русинів з боку веджіня єпіскопства, екзархату і многых ґрекокатолицькых священиків.

Зо жалём конштатуєме, же наша довгорічна терпезливость, снага о конштруктівный діалоґ, просьбы, писомны жадости і скаргы дотеперь не нашли позітівный одзыв на ниякім ступню церьковной єрархії ґрекокатолицькой церькви. Сучасный став неслободы русиньских ґр.кат. вірників і священиків на Словеньску ся в многім подобать на сполоченьску сітуацію і позіцію інтелектуалів у Чеськословеньску при взнику Харты ’77.

На письма ґр.кат вірників, адресованых єпіскопам, нунціёви ці до Ватікану, не дістаєме ани лем одповідї. Через антірусиньскых священиків ся ступнює снага прискорити нашу асімілацію. Неважны „стрічны“ крокы сучасной церьковной єрархії суть лем тактічнов маніпулаціёв із публічнов думков з цілём замолжованя, же русиньскым вірникам ся выходить настрічу. Лемже на основны дїла і пропозіції верьхность не реаґує. Стрічаме ся з нежычливостёв, неохотов і неінтересом церьковных представителїв справедливо вырішыти позіцію русиньскых вірників з правного боку. Наприклад, выменованя вікаря про Русинів (в 2003 р.) з неяснов народностнов орьентаціёв і неспособного рішати недобру сітуацію вірників, лем підтверджує нашы неблагы і болячі скусености.

На основі уведженого ПРОПОНУЄМЕ з рядів сіґнатарів Харты выбрати представителїв і пожадати приятя у Святого отця Бенедікта XVI.

Мы, сіґнатарі Харты 2007, жадаме церьковну верьхность:

I. ДОТРИМОВАТИ RELATU SEMPER і ЦЕРЬКОВНЕ ПРАВО (CCEO)

21. 9. 1818 булов папы Пія VII. Relatou Semper (вырішінём навсе), одорванём од Мукачевской, взникла Пряшівска єпархія Diocesis Eperiesensis Ruthenorum (**Русиньска пряшівска єпархія**). Обидві єпархії (єпіскопства) были офіціально веджены і узнаваны як **русиньскы**.

• В 1963 роцї в роченцї папы Annuario Pontifico была наша єпархія самовольно адміністратівным переписом якогось священика означена як єпархія sui iuris – словеньска.

• Од 1968 року аж дотеперь суть русиньскы священици (традіціоналісты) з веджіня єпіскопства цілено вытискованы і шіканованы. Теперішнї єпіскопы не суть докінця охотны в русиньскій парохії на одпустовых праздниках ани лем прочітати євангелії по русиньскы.

• Русины-ґрекокатолици ани по 1989 роцї (кідь штатом была по роках неслободы зясь признана русиньска народность) не мали можность вытворити єрархічну штруктуру з одповідныма парохіями. То принимаме як великый прояв непочливости к благореченым Владыкам-мученикам.

II. РЕШПЕКТОВАТИ ДЕКРЕТ ORIENTALIUM ECCLESARIUM

о выходных католицькых церьквах, приятый II. Ватіканьскым собором 21. новембра 1964.

У вступі цітованого документу ся уводить: *„Католицька церьков тримать у великій почливости інштітуції, літурґічны обряды і способ жывота выходных церьквей“.* Дале ся в пунктї 4 приказує: ***„Зато няй ся всягды на світї зроблять крокы в інтересї охраны і розвоя вшыткых містных церьквей, а з тым цілём няй ся установлять парохії і властна єрархія, де то выжадує духовне добро вірників“.***

Чом потім русиньскым вірникам на Словеньску суть тоты права довгы рокы одпераны?

• В Пряшівскій семінарії богословцї не суть веджены к пасторації міджі русиньскыма вірниками, скоріше навспак. Ту нїґда не чули проповідь по русиньскы, притім векшина богословцїв по высвячіню за священиків єпіскопом Пряшівской єпархії є менована на русиньскы парохії, де многы способлюють вірникам біль.

• В 1995 роцї быв офіціально кодіфікованый русиньскый язык. При списованю людей в 2001 р. ся к материньскому русиньскому языку приголосило 35 000 ґр.кат. вірників. З приближно 250 сел на Словеньску, де ся доднесь говорить діалектами русиньского языка (lingua ruthenica), подля офіціалного списованя людей в скоро 100 селах выше 50% ґр. кат. вірників собі увели материньскый язык русиньскый.

• Тісячі Русинів міґровали із своїх родных сел до многых міст цілого Словеньска. У Свіднику тыж не мають русиньского священика, котрый бы служыв у їх материньскім языку. Найменше в 10 містах бы вірници акутно потребовали своїх священиків.

Покы в штонайкоротшім часї о духовнім добрі Русинів у Ґрекокатолицькій церькви на Словеньску ся не зачне вести серьёзный діалоґ і справедливо дїяти в єдности з церьковным правом (CCEO) і історічнов правдов, сьме готовы через выбраных говорцїв сістематічно інформовати о наших проблемах шыроку громаду. Формов отвореных писем і орґанізованых акцій будеме боёвати за підпору хрістіанів і шырокой общіны дома і за граніцями нашой отчізны – за утриманя кіріломефодьской дїдовизны в ґрекокатолицькій церькви.

Харта 2007 є опублікована на інтеренетовій сторінцї **www:rusynacademy.sk**. Каждый, хто досягнув 18 років свого жывота, уведжінём мена, призвіска, адресы і своїм підписом може підпорити проголошіня і нашу снагу о направлїня уведженых болячок.**Треба то зробити на выдрукованых гарках ХАРТЫ 2007!**

Підписаны:

Інж. Михал Кость, директор н. о. Деревяны храмы під Дуклёв, 09-15/942 172, Бк. Мілан Бабей, Свідник, ПаедДр. Іван Русинко, Свідник, Мґр. Марія Ґобанова, Штефурів, Інж. Павел Тірко, Нижнїй Комарник

Ґрекокатолицькый єпіскопскый уряд у Пряшові не знать, што то є новинарьска етіка. Чом?

Бо свою позіцію ку Хартї русиньскых ґрекокатолицькых віруючіх 2007, котра была опублікована першыраз у нашых Народных новинках, послав до вшыткых можных медій, лем не там, де праві мав, а то до нашых новинок, чім порушыв новинарьску етіку. Можу сміло повісти, же кібы так зробив, або кідь так зробить, мы ёго позіцію опублікуєме, бо все треба выслухати обидві стороны, а чітатель най сам собі створить погляд, де є правда.

А. З.

Підписы сіґнатарів Харты русиньскых ґрекокатолицькых віруючіх 2007

Адамішін	Николай	Красный Брід	Горняк	Павел	Суків
Адамішінова	Наталія	Красный Брід	Грабцова	Татяна	Меджілабірцї
Амбрухова	Елена	Меджілабірцї	Грабцова	Катарина	Меджілабірцї
Андреанїн	Ян	Воліця	Грицко	Михал	Меджілабірцї
Андреанїнова	Анна	Воліця	Грицкова	Надєжда	Меджілабірцї
Андрейцо	Михал	Руська Поруба	Грісникова	Вєра	Меджілабірцї
Банїк	Ян	Красный Брід	Гудакова	Юлія	Меджілабірцї
Банїкова	Гелена	Красный Брід	Гултаёва	Марія	Воліця
Баранкова	Марія	Меджілабірцї	Гусар	Федор	Суків
Барна	Іван	Рошківцї	Гусар	Федор	Суків
Барна	Іван	Меджілабірцї	Гусар	Р.	Суків
Барнова	Анна	Рошківцї	Гусарова	Анна	Суків
Барнова	Анна	Меджілабірцї	Гусарова	Марія	Суків
Батько	Мілан	Меджілабірцї	Ґустякова	Ольґа	Меджілабірцї
Батькова	А.	Меджілабірцї	Ґабаль	Андрій	Братїслава
Батькова	Даша	Меджілабірцї	Ґаёва	Гелена	Меджілабірцї
Беґа	Іван	Чабалівцї	Ґай	Марек	Меджілабірцї
Беґова	Татяна	Чабалівцї	Ґай	Мілан	Меджілабірцї
Безек	Николай	Микова	Ґайдош	Мілан	Красный Брід
Бейда	Василь	Братїслава	Ґайдош	Матуш	Красный Брід
Бейдова	Марія	Братїслава	Ґайдошова	Яна	Красный Брід
Белеёва	Марія	Меджілабірцї	Ґайдошова	Александра	Красный Брід
Белеёва	Анна	Меджілабірцї	Ґалан	Мілан	Суків
Белей	Михал	Меджілабірцї	Ґаланова	Гелена	Суків
Белей	Йозеф	Меджілабірцї	Ґалішінова	Ірена	Чабины
Бенё	Павел	Воліця	Ґалл	Імріх	Красный Брід
Бенёва	Марія	Воліця	Ґаллова	Марія	Красный Брід
Бенёва	Ірена	Воліця	Ґоґа	Юрай	Меджілабірцї
Бескид	Ґабрієл	Пряшів	Ґойдіч	Ян	Воліця
Бицко	Йозеф	Збудьска Біла	Ґойдічова	Ева	Воліця
Блыха	Андрій	Рошківцї	Ґондор	Петро	Пряшів
Блыхова	Марія	Рошківцї	Ґондор	Владимір	Мала Поляна
Блыхова	Божена	Меджілабірцї	Ґондорова	Ева	Пряшів
Блыхова	Любов	Меджілабірцї	Ґондорова	Ольґа	Мала Поляна
Блыхова	Маґда	Меджілабірцї	Ґраматова	Анна	Мала Поляна
Блыхова	Алена	Меджілабірцї	Ґраматова	Гелена	Меджілабірцї
Бобрік	Юрій	Меджілабірцї	Ґрецова	Мірослава	Меджілабірцї
Бобрікова	Гелена	Меджілабірцї	Ґрецова	Івана	Меджілабірцї
Бованова	Анна	Суків	Ґрецова	Ольґа	Меджілабірцї
Борчова	Марґарета	Воліця	Ґрундза	Василь	Микова
Бохін	Мірослав	Меджілабірцї	Ґрундзова	Ірена	Микова
Бохін	Іван	Меджілабірцї	Ґуба	Михал	Выдрань
Бохінова	Ірена	Меджілабірцї	Ґубова	Марія	Чабалівцї
Бохінова	Станїслава	Меджілабірцї	Дарівчак	Андрій	Мала Поляна
Бошновіч	Юрай	Микова	Дарівчакова	Анна	Мала Поляна
Брасова	Анна	Меджілабірцї	Демян	Шімон	Пряшів
Бурякова	Марія	Суків	Демянова	Анна	Суків
Вайцовцова	Гелена	Суків	Джуґан	Іван	Суків
Ванько	Михал	Свідник	Джуґан	Іво	Суків
Вархола	Мірослав	Микова	Джуґанова	Божена	Суків
Вархола	Мірослав	Меджілабірцї	Джуґанова	Анна	Маля Поляна
Василенкова	Ева	Радвань	Доніч	Іван	Меджілабірцї
Вацо	Владимір	Меджілабірцї	Донічова	Гелена	Меджілабірцї
Вацо	Марош	Меджілабірцї	Донічова	Юлія	Чабины
Вацова	Таня	Меджілабірцї	Друґа	Михал	Воліця
Вацова	Ґабрієла	Меджілабірцї	Дупканіч	Павел	Меджілабірцї
Вашко	Михал	Свідник	Дупканічова	Штефанія	Меджілабірцї
Віцо	Юліус	Суків	Жівчакова	Марія	Свідник
Віцова	Йолана	Суків	Жукова	Анна	Меджілабірцї
Владыкова	Рената	Ґабура	Завацька	Люба	Микова
Воділка	Маріян	Рошківцї	Завацька	Марія	Микова
Воділкова	Божена	Рошківцї	Завацька	Анна	Микова
Ґабурчакова	Гелена	Меджілабірцї	Завацькый	Михал	Микова
Гамадякова	Марія	Воліця	Завацькый	Маріян	Микова
Гарагусова	Марія	Чабины	Зелінка	Іван	Братїслава
Гарбіст	Іван	Меджілабірцї	Зелінка	Петро	Меджілабірцї
Гачкова	Славоміра	Меджілабірцї	Зелінкова	Марія	Меджілабірцї
Гачкова	Наташа	Меджілабірцї	Зозуляк	Александер	Пряшів
Гдієнчік	Ріхард	Меджілабірцї	Іванчікова	Яна	Свідник
Гдієнчікова	Елена	Меджілабірцї	Кавчак	Мірон	Меджілабірцї
Гейда	Їржі	Микова	Кавчакова	Ірена	Меджілабірцї
Гомічакова	Гелена	Меджілабірцї	Калиняк	Ян	Свідник
Глогінець	Михал	Воліця	Кантуляк	Роберт	Меджілабірцї
Глогінець	Мілан	Воліця	Кантулякова	Даріна	Меджілабірцї
Глогінцёва	Марія	Воліця	Кантулякова	Моніка	Меджілабірцї
Глогінцёва	Гелена	Воліця	Капралёва	Гелена	Меджілабірцї
Глогінцёва	Маріетта	Воліця	Карапінова	Анна	Меджілабірцї
Гнатова	Гелена	Меджілабірцї	Карас	Михал	Братїслава
Гнидяк	Андрій	Меджілабірцї			
Гопда	Михал	Воліця			
Гопдова	Алжбета	Воліця			
Гопта	Маріян	Воліця			

(Ку 1. 3. 2007 під Харту ся підпісало 484 людей, продовжіня менного списку буде в далшім числї а цілый список є на www.rusynacademy.sk в рубріцї ЦЕРЬКОВ.)

Недодумана Харта русиньскых ґрекокатолицькых віруючіх 2007

Харта є дефінована як публічный документ прінціпіалного вызнаму, яка обсягує і ґарантує сукупность конкретных людьскых прав або обсягує сукупность пожадавок на людьскы права.

Тото усвідомлїня сі важности документу прінціпіалного вызнаму нам предписує, што має Харта обсяговати, од кого має взникнути, а ку кому має быти направлена. Також, кідь має здобыти прінціпіалный вызнам, мусить мати ініціатора, адресата і точно уведжены права або пожадавкы на права, котры ініціатор, (сіґнатарі), не мають. Неписаным законом є, же Харта ся дає сіґновати (підписовати) аж тогды, кідь єй дахто з ініціаторів пожадавок підписав. Подля того далшы потенціоналны сіґнатарі будуть мати довіру (або нї) к обсягу Харты, і довіру к тому, же така Харта є в тій добі потрібна. Сіґнатарі-єдиніцї не штудують обсяг документу як правници. Кідь відять і познають першых трёх-штирёх ініціаторів-сіґнатарів, вірять в справедливость пожадавок Харты.

Конштатованя недостатків при забезпечованю реліґійных людьскых прав на Словеньску, котры пропонована і через НН росшырена Харта має, не дає листинї потрібну прінціпіалность. Од никого ніч конкретно не жадать. І так абзац цітованый на другім боцї папіря пропонованого людём на підписованя, ай кідь є справный і вшыткы з ним можеме быти согласны, є лем конштатованём ставу. Можеме ся стрічати і повторяти сі го каждый день і в каждім селї, але тым ся ніч не змінить. Попробую холем на двох „заражках з першой сторінкы“ демонштровати, як бы єм сі то представлёвав. Зачінам першым абзацом:

• „Сучасна Словеньска ґрекокатолицька церьков – sui iuris ... і т. д. ...“ За цітаціёв того абзацу бы мала наслїдовати выразным шріфтом „Пожадавка“: **„Жадаме, жебы наше Пряшівске ґрекокатолицьке єпіскопство обернуло увагу Риму на уведжену самоволю і жадало єй одсудїня на такій уровни, на якій быв опублікованый колишнїй нелеґалный крок єдного священика. Наше єпіскопство няй жадать потверджіня платности первістного права, же ґрекокатолицька церьков на Словеньску зістає все русиньсков церьковлёв sui generis.“** Нашто конштатовати хыбу, кідь не жадаме, абы была направлена?

• По другім і третїм абзацу бы мала наслїдовати пожадавка к там уведженым недостаткам. Напр.: **„Жадаме ґрекокатолицьке єпіскопство і компетентны штатны інштітуції, абы по взаємнім договорї з компетентныма штатныма орґанами забезпечіли повинне навчаня русиньского языка про молоде священицьке поколїня, абы богослужіня міджі русиньскым жытельством ся могло реалізовати в материньскім языку Русинів.“**

• По названю каждого недостатку при дотримано обчаньских реліґійных прав мусить наслїдовати ясно формулована пожадавка на направлїня кривд, котры чуєме і котры суть напрямованы к планованій асімілації Русинів. Цілену, або з поверьхности і недоконалости контролї дотримованя людьскых прав выплываючу снагу стерти Русинів з народностной карты Европы, поважуєме за замірне продовжованя сталїньской народностной політікы. Якый-небудь напад на ґрекокатолицьку церьков або єй обмеджіня є заєдно нападом на русиньску народность.

• В далшім абзацу треба формуловати **„Жадаме МК СР фінанчно підпорити выданя основных реліґійных книжок: як: Кетехізм, Молитевник, Співник літурґічных і праздничных співів, Старый і Новый закон і под.“**

Так конціпована Харта бы мала потім основный вызнам і ціну. Інакше ся може стати, же ся нияка направа не зробить і обвинёваны місця нам ознамлять: „Гей, о недостатках знаме такісто як вы, але сі думаме, же вам то так пасує, бо сьте ани у єднім пунктї вами конштатованых недостатків оправу і направу в Хартї не пожадовали“.

Харту конціповану так, як вышла в Народных новинках, поважую за недоконалу і россіяну. Кідь ся дахто з нашых озве з даякыма пожадавками о направу хыб в дотримованю реліґійных і обчаньских слобод, може ся дочекати одповідї, жебы быв тихо, бо русиньскы ґрекокатолици недавно підписовали „Харту вірників“, а ніч таке не пожадовали. Не поміг бы нам арґумент, же не знаме, хто тоту Харту робив, хоць досправды не знам хто єй робив а чом хотїв зістати в анонімітї. Є лем адреса, де – кідь Харту підпишу – єй мам послати. То, што є выдане, є лем поверьхность, може прояв популізму чоловіка або ґрупы, але Харта є дашто інше. Прочітайте сі зачаток. Першы речіня. Прошу авторів: думка є добра, але поверьхность єй занурююе до воды маловызнамного ґеста.

Перебачте мі мою щірость і тото, же я тоту „недоконалость“ не підписав. Думка є важна. Ай єй высловлїня бы мало быти докладне, абы єй вага росла і ословлёвала людей к выданю оправдовой ХАРТЫ РУСИНЬСКЫХ ҐРЕКОКАТОЛИЦЬКЫХ ВІРНИКІВ.

Штефан ЛАДІЖІНЬСКЫЙ,
Братїслава

*• 1. 2. 2007 у Пряшові было засіданя выконного выбору Словеньской асоціації русиньскых орґанізацій (САРО), на котрім взяли участь: (зліва) **Інж. Д. Крішко, М. Гудак, А. Плішкова, М. Мальцовска, А. Блыхова, о. Ф. Крайняк** (новый председа) **і П. Крайняк, мол.***

Робота Асоціаціації одштартована наповно

Главна пріоріта – школство

1. февруара 2007 року в просторах обчаньского здружіня Русин і Народны новинкы в Пряшові было засіданя выконного выбору Словеньской асоціації русиньскых орґанізацій (САРО), на якім взяли участь ёго членове, а заєдно і представителї такых обчаньскых здружінь, як: **Общество св. Іоана Крестителя** (о. ТгЛіц.Франтїшек Крайняк), **Русин і Народны новинкы** (Мґр. Александер Зозуляк, ПгДр. Анна Плїшкова, ПгД.), **Русиньске культурно-освітнє общество А. Духновіча в Пряшові** (Михайло Гудак, ПгДр. Марія Мальцовска), **Руськый клуб – 1923** (Мґр. Гавриїл Бескид, Інж. Дімітрій Крішко), **Сполок русиньской молодежи Словеньска** (Мґр. Алена Блыхова, Петро Крайняк, мол). До САРО належить і **Сполочность Енді Варгола**, але ёго представителї з обєктівных прічін не могли взяти участь на тім засіданю.

У вступнім слові председа выконного выбору САРО **Александер Зозуляк** привітав членів выбору і поінформовав їх о стабілізації асоціаціїї, яка ґрупує вшыткы русиньскы орґанізації на Словеньску, котры мали інтерес до нёй вступити. Коншатовав, же Становы САРО были зареґістрованы на Міністерстві внутра СР із рядныма правами і повинностями ёго членів. Дале повів, же САРО взникла на вызву Світовой рады Русинів аналоґічно ку підкарпатській реалности, де екзістує Сойм Подкарпатськых Русинов, і подля прикладу в Мадярьску, де є Асоціація русиньскых орґанізацій Марярьска. Додав, же на Словеньску є 15 рядно зареґістрованых русиньскых орґанізацій, а Русиньска оброда, яка на зачатку русиньского руху зогравала прім, днеська є єднов із них.

В контролї узнесіня з установчой громады асоціації з 13. мая 2006 року ся главный притиск клав на русиньске школство, яке бы мало мати свій континуітівный ланцок – од матерськой школкы аж по высоку школу. Што але треба леґіслативно дотягнути і досягнути, абы там, де ся 20 процент жытелїв голосить к русиньскій народности, респ. к русиньскому материньскому языку, была законом установлене выучованя русиньского языка як материньского.

Як підкреслив председа САРО А. Зозуляк, ***„документы мають змысел лем тогды, кідь ся дають зреалізовати, а при тім є барз важный контакт із людми, в припаді школства – з родічами, школярями, учітелями, директорами школ, старостами сел як зряджователями матерьскых і основных школ“.*** Ясно, контакт із людми, робота зодповідных працовників за русиньске дїло в школстві, порозуміня родічів, сполупраца школы, церькви і сільского уряду, але і актуалность, популярность і потреба выукы русиньского языка в школах − тото вшытко може забезпечити успіх.

Односно розвоя русиньского языка ся конштатовало, же **кодіфікація русиньского списовного языка – то є найвекшый успіх Русинів у процесї їх самоідентіфікації.** Днесь треба тот феномен розвивати, а найкомпетентнїшым у тім має быти Оддїлїня русиньского языка і культуры Інштітуту реґіоналных і народностных штудій Пряшівской університы як **єдина научно-педаґоґічна інштітуція на Словеньску, котра є компетентна рішати проблемы русиньского списовного языка**. Дїлу інштітуту треба, подля нас, лем помагати, а не шкодити му, як ся о то снажать дакотры неодповідны русиньскы орґанізації, якы выписують некомпетентны писма на „вышшы інштанції“. Хто може мати з того хосен? Наісто не русиньске школство, яке ся змагать на властны ногы.

Частёв проґраму засіданя была ай інформація о Хартї русиньских ґрекокатолицькых віруючіх 2007, обсягом якой є потреба навернутя русиньского слова до пасторачного і вообще церьковного дїятельства, о можностях і підтримцї думкы створіня Русиньского вікаріату в Пряшові в рамках Ґрекокатолицькой церькви на Словеньску. Далшым проблемом обговоріня на засіданю быв проблем русиньского высыланя Словеньского розгласу, котрый змінив штруктуру свого высыланя. Так істо ся говорило о розвою активной і сістематічной культурно-освітной роботы вшыткых русиньских орґанізацій на Словеньску уж одтеперь, думаючі на списованя людей в 2011 роцї. Председа САРО подав тыж інформацію о найближшім засіданю Світовой рады Русинів (23. февруара 2007) і о приправі 9. Світового конґресу Русинів у румуньскім містї Сіґет (буде 21. – 24. юна 2007), інформацію о можности заступлїня САРО у Світовім конґресї Русинів і єй преставителя у Світовій радї Русинів.

Богатов была діскузія, в якій выступили члены выконного выбору САРО. Дотыкали ся школства, культуры, церькви і розгласу. Была высловлена неспокійность з новов штруктуров розгласового высыланя Словеньского розгласу і згіршіня або абсенція сіґналу в дакотрых селах на фреквенціях, де высылать Радіо Патрія. Дость ся говорило тыж о координації і сполупрацї русиньских орґанізацій. В діскузії выступили: **о. Ф. Крайняк, М. Гудак, А. Плїшкова, Г. Бескид, Д. Крішко, П. Крайняк мол., А. Блыхова, А. Зозуляк і М. Мальцовска.** Подля нас, найвызнамнїшы были слова Мґр. Гавриїла Бескида, председы Руського клубу – 1923 і председы Русиньского культурно-освітного общества А. Духновіча в Пряшові, якый повів: ***„Тримайме в почливости Словеньску асоціацію русиньских орґанізацій. Добрі, же єй маме. Спойме вшыткы свої силы на єй успішну роботу і росшыріня. Тішме ся, же маме таку асоціацію, тадь вшыткы русиньскы орґанізації на Словеньску хотять „жыти“ і розвивати свою роботу, а Словеньска асоціація русиньских орґанізацій їм то уможнює“.*** З даным тверджінём мож лем согласити.

Частёв проґраму засіданя были вольбы нового председы і підпредседы асоціації. **Новым председом САРО ся став о. ТгЛіц. Франтїшек Крайняк а підпредседом Мґр. Александер Зозуляк.** Із засіданя была прийата резолуція, яку публікуєме ниже.

Марія МАЛЬЦОВСКА, фоткы: А. З.

Резолуція

зо засіданя выконного выбору Словеньской асоціації русиньских орґанізацій (САРО) 1. февруара 2007 у Пряшові

Членове выконного выбору САРО прияли:

1. Рішіня о узнаню Оддїлїня русиньского языка і культуры Інштітуту реґіоналных і народностных штудій Пряшівской університы за єдину научно-педаґоґічну інштітуцію компетентну по научній лінії рішати проблемы русиньского списовного языка на Словеньску і в повній мірї суть за то, жебы тот факт быв леґіслативно закотвеный.
2. Рішіня о потребі отворити реґуларну языкову рубріку в Народных новинках, в котрій бы ся аналізовали актуалны проблемы русиньского списовного языка на Словеньску.
3. Пропозіцію выдати перекладовый словеньско-русиньскый словник.
4. Рішіня о потребі активной презентації членів САРО і іншых русиньских орґанізацій на русиньских культурно-народностных акціях.
5. Протест против неадекватній реалізації русиньского высыланя в рамках Радія Патрія в новій штруктурї высыланя Словеньского розгласу в Братїславі. Іде главно о проблем сучасного згіршіня якости радіосіґналу на северовыходї Словеньска, де жыє перевага Русинів, о языкове нерозлишованя релації Концерт про юбілантів окреме про Русинів і про Українців, о невгодный час высыланя літурґій (в недїлю о 6.00 год. рано!).
6. Харту русиньских ґрекокатолицькых віруючіх 2007 на Словеньску і в повній мірї ся стотожнюють з єй обсягом і будуть єй пропаґовати міджі русиньскыма ґрекокатолицькыма віруючіма і іншыма людми на Словеньску.
7. Рішіня послати позіцію САРО пряшівскому ґрекокатолицькому Владыкови односно того, жебы в селах, де є перевага русиньского жытельства, проповідь, євангелії, апостолы і іншы літурґічны книгы ся читали по русиньскы, кідь суть выданы в русиньскім списовнім языку.
8. Думку створіня основной штруктуры русиньской Ґрекокатолицькой церькви, т. є. вікаріату, якый бы творили русиньскы парохії в пряшівскій Ґрекокатолицькій єпархії на Словеньску на челї з вікарём, котрый бы быв главным ініціатором рішіня реліґійных проблемів русиньских віруючіх. Членове выбору ся згодли, же на такый пост суть двоме найвгоднїшы кандідаты: о. Франтїшек Крайняк і о. Ярослав Поповець.
9. Рішіня, же членове САРО уж одтеперь повинны розвивати активну і сістематічну культурно-освітну роботу перед списованём людей на Словеньску (в 2011 роцї) а до той роботы призвати представителїв вшыткых 15 русиньских обчаньских здружінь, котры суть офіціально зареґістрованы на Міністерстві внутра Словеньской републікы.
10. Схвалїня о. Франтїшка Крайняка за председу выконного выбору САРО а Александра Зозуляка за підпредседу выконного выбору САРО .

Быв зробленый першый крок у взаємнім толерованю і сполупраці...

...міджі Словеньсков асоціаціёв русиньскых орґанізацій (САРО) і Русиньсков обродов на Словеньску (РОС), котрых челны представителї ся стрітили в центрі РОС у Пряшові 8. февруара 2007. Главным пунктом стрічі было вырішіня отвореного проблему заступлїня Русинів Словеньска у Світовім конґресї Русинів.

Спомянутый проблем мали вырішыти председа РОС **Владимір Противняк** і бывшый председа САРО **Александер Зозуляк** до кінця 2006 року, што їм укладала резолуція з послїднёго засідадя Світовой рады Русинів у польскій Криницї (28.5.2006). До того терміну ся то не подарило, але стало ся так аж на спомянутім сполочнім засіданю 8. февруара 2007. На нїм было обговорено ряд вопросів, котры стояли міджі обидвома орґанізаціями. Переговоры ся несли в спокійнім і конштруктівнім дусї з цілём вырішыти настолены проблемы міджі собов, а не затяжовати їх рішінём Світову раду Русинів або Світовый конґрес Русинів. Бо кідь ся приступать к проблемам з цілём їх вырішіня, так ся наконець і дасть договорити за условій, же обидві стороны мусять зробити якыйсь уступок, компроміс. Так то было і в тім припадї, також наконець з даной стрічі взникла резолуція, котра была одголосована вшыткыма шестёма притомныма на тім засіданю.

Треба вірити, же тым засіданём быв зробленый першый крок у взаємнім толерованю, решпектованю, сполупраці і взаємній помочі при реалізації главных цілїв русиньского руху на Словеньску. Також наконець бы ся мали споїти силы нелем двох найсилнїшых русиньских орґанізацій, котры ся стрітили в Пряшові, але і вшыткых пятнадцятёх зареґістрованых русиньских орґанізацій на Словеньску в сполочнім дїлї підниманя національной гордости Русинів на Словеньску, розвитку їх культурно-народностного жывота і культурно-освітной роботы міджі Русинами, розвиваня русиньского списовного языка і навчаня русиньского языка од матерьских, через основны, середнї школы, аж по высоку школу. Так істо сполочныма силами треба боёвати за зміцнїня позіції русиньского языка у вшыткых сферах нелем культурного, але і общественного, і набоженьского жывота Русинів на Словеньску в обидвох церьквах – православній і ґрекокатолицькій. Увидиме, яка буде далша сполочна путь русиньских орґанізацій?! У сполупраці є можный крок допереду у бівшій мірї, лем треба охабити боком особны амбіції і особны антіпатії ці аверзії єден ку другому. Тоты бы мали быти другорядыма, не першорядыма. **Першорядым є проґресівный русиньскый рух на Словеньску. І треба памятати нам вшыткым, же скоро прийде рік 2011 а з ним і далше списованя жытелїв Словеньска, а жебы ся сполочне снажіня одбило на позітівных, лїпшых выслїдках.** Сполочне дїло мать мати перевагу над особныма потребами ці снажінями.

А. ЗОЗУЛЯК

Резолуція

зо сполочной стрічі представителїв Словеньской асоціації русиньских орґанізацій (САРО) і Русиньской оброды на Словеньску (РОС), приятій в Пряшові 8. февруара 2007

Участны: За САРО – **о.ТгЛіц. Франтїшек Крайняк**, председа САРО, **Мґр. Александер Зозуляк**, підпредседа САРО**, ЮДр. Петро Крайняк**, член САРО. За РОС – **Владимір Противняк**, председа РОС, **Інж. Павел Дупканіч**, председа Дозорной рады РОС, **Мґр. Феодосія Латтова**, таёмнічка РОС.

Представителї обидвох боків ся взаємно інформовали о сітуації у своїх орґанізаціях і о проблемах, котры взникли у звязи зо заступлїнём русиньских орґанізацій у Світовім конресї Русинів.

Обидві стороны ся догодли на тім:

1. Офіціалнов орґанізаціёв, котра буде заступати Русинів Словеньска у Світовім конґресї Русинів як ёго рядный член буде Русиньска оброда на Словеньску.
2. На засіданю Світового конґресу Русинів делеґація русиньских орґанізацій зо Словеньска буде зложена з представителїв Русиньской оброды на Словеньску і єй колектівных членів, а то в кількости 7 делеґатів, а за Словеньску асоціацію русиньских орґанізацій в кількости 5 делеґатів.
3. Русиньска оброда на Словеньску не має претензії к тому, жебы Словеньска асоціація русиньских орґанізацій была схвалена за далшого рядного члена Світового конґресу Русинів.
4. Притомны представителї обидвох орґанізацій ся догодли на далшій взаємній сполупраці, решпектованю ся і помочі при реалізації цілїв русиньского руху на Словеньску.

Представителї участных орґанізацій повірюють таёмника Світовой рады Русинів Александра Зозуляка, жебы тоту резолуцію предложыв на найближшім засіданю Світовой рады Русинів 23. февруара 2007 у Сіґетї (Румуньско).

(Долов під текстом резолуції суть підписы вшыткых учатсників сполочного засіданя САРО і РОС.)

Карпаторусиньскый научный центер

давать на знамость, же выголошує каждорічну

Премію Александра Духновіча за русиньску літературу

од Штефана Чепы.

Премія в подобі бронзовой сошкы карпатьского медвідя як „русиньского Оскара“ і сумі тісяч америцькых доларів буде дана за найлїпшы творы в поезії ці в прозі написаны по русиньскы, котры были надрукованы за послїднїй 5-річный період.

Премія А.Духновіча помагать хоснованю русиньского языка в творах, котры приносять вызнамный вклад до русиньской літературы. Премія А. Духновіча є фінанцована Штефаном Чепом із Торонта в Канадї і выдавать ся Карпаторусиньскым научным центром в Окалї у США.

Книгы красной літературы, надрукованы в часі од 2001 по 2006 рік мають право на премію в 2007 роцї. Авторам або выдавателям треба представити і предложыти 3 ексемпларі каждой книжкы з коротков біоґрафіёв. **1 апріль 2007 року** є послїднїм днём засланя вшыткых матеріалів на адресу:

Professor Elaine Rusinko, Department of Modern Languages and Linguistics, UMBC, Baltimore, MD 21250, USA
(e-mail: rusinko@umbc.edu)

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

Выдавать Русин і Народны новинкы з фінанчнов помочов Міністерства культуры СР. Шефредактор: Мґр. Александер ЗОЗУЛЯК, редакторкы: ПгДр. Кветослава КОПОРОВА, ПгДр. Марія МАЛЬЦОВСКА, языкова редакторка: ПгДр. Анна ПЛЇШКОВА, ПгД. Адреса: **Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov**. Тел.: 051/77 256 29. Передплатне на рік 250 Ск, до сусіднїх штатів – 600 Ск, до заграніча поштов II. класы 35 $ або 26 €, поштов I. класы 43 $ або 34 €, заплатити мож прямо в редакції, банковым шеком, банковым переводом або поштовов поукажкков на ч. рахунку 1386912153/0200, Všeobecná úverová banka, pobočka Prešov. Выроба: Друкарня КУШНїР у Пряшові. Реґістрачне ч. **MK SR 417/91, MIČ 49 438**. Опублікованы погляды дописователїв не мусять быти згодны з поглядами редакції.

Адреса новинок на інтернетї: **www.rusynacademy.sk**, **http://narodny-novynky.presov.sk**, E-mail: **rusyn@stonline.sk**

TLAČIAREŇ KOŠNIČ

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
PLZ
VsRP – 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2

РУСАЛКА

КВАРТАЛНИК ПРО РУСИНЬСКЫ ДІТИ І МОЛОДЕЖ 1 / 2007

Єм гордый, же єм Русин

(Реторічный прояв штудента 4. класы Ґімназії Л. Штокела в Бардіёві – Петра Чулака.)

Прічіны, чом єм сі выбрав на свій реторічный прояв тему **Єм Русин і буду Русином** (парафраза із стишка А. Духновіча *„Я Русин был, єсьм і буду“*), суть дві. В першім рядї хочу повісти своїм сокласникам – Русинам, але і Словакам, хто суть Русины, якы были нашы предкове і одкы пришли, а по друге, люблю вшыткы народы світа без роздїлу і хочу жебы жыли в злагодї і покою, без ненавісти і діскрімінації.

Одколи єм зачав внимати світ, усвідомлёвав єм сі, же моя мама бісідує інакше з нами – дїтми, а інакше із своёв мамов – моёв бабков, котра жыє в Андріёвій, недалеко Бардіёва. Спочатку єм тому не розумів, чом моя бабка вжывать інакшый язык, кідь жыє на Словеньску – де і мы з мамов і татом. Докінця єм їй даколи не розумів, але поступно єм тоты роздїлы перестав внимати.

Ясно, знам, же каждый з вас знать одповісти на вопрос, хто суть Русины, пардон, Руснаци. Тото друге поменованя є вам наісто ближше, бо є міджі людми фреквентованїше. Каждый з вас бы мі наісто одповів, же Руснаци – то є ґрупа людей, котра жыє на Словеньску, но одлишує ся од Словаків своёв бісідов, мы молоды сьме збачіли і шпеціфічный гумор або способ прояву тых людей. О Руснаках колує много фіґлїв, подобно як о Загораках. А наісто знате і руснацькый фолклор. Я вам але хочу повісти о Руснаках, властно о Русинах дашто веце. Тото, же мають свій неопаковательный гумор і прекрасны співанкы – то є предці лем дакус мало на їх познаня.

Хто з вас є такый, же затаїть своїх русиньскых предків? Нихто!!! А чом? Із псіхолоґічного боку каждый чоловік потребує десь належати, до даякой ґрупы, бо чоловік є твор сполоченьскый. Но треба повісти і тото, же народность Русин на Словеньску была часто затїнена другыма народностями, наприклад Мадярами ці Ромами, о котрых і днесь веце чути. А кідь ся попозераме до минулости, Русины были затїнены народностёв Українець, їх історія была замолжована, часто і перекручована. А чом народность Русин была затїнена народностёв Українець? Доднесь сі каждый думать, же Русин і Українець – то є тото саме. Довольте мі, жебы-м вас вывів з омылу. На Українцїв были Русины переменованы за часів соціалізму і тогды Русины як народность скоро стратили свій характер, свою ідентіту. Але подьме од початку.

Предкы Русинів, як говорять історіци (П. Р. Маґочій), пришли до долин Карпат почас 5. – 6. стороча вєдно з предками іншых славяньскых народів. Але найстаршы даны в архівных документах о Русинах Пряшівского реґіону суть з 11. – 12. ст. Прибываня Русинів на теріторії днешнёго Словеньска ся звязує тыж з волоськов колонізаціёв почас 14. – 16. стороча. Ту ся усадили і в рамках своїх можностей поступно зачали розвивати свої набоженьскы і культурно-сполоченьскы потребы. Раз быв про них історічный час приязнїшый, даколи менше і в залежности од того ся розвивали або стаґновали. Так то было приближно до другой світовой войны. По нїй ся Русины на штирї десятьроча стратили із списків народностных ґруп. Замінили їх Українцї. Аж по нїжній революції – по 1989 роцї были Русины зясь узнаны як народность. Дякуючі новембровій революції, але і Русинам споза границь, з котрыма надвязали контакты, ся Русины на Словеньску зачали знову розвивати. Узаконили свій списовный язык, зачали закладати народностны орґанізації, котры бы ся дожадовали реалізації законных прав людей русиньской народностной меншины. Першов з них такой по новембровій революції была Русиньска оброда. Зачали ся выдавати русиньскы новинкы, часопис, выдобило ся русиньске высыланя в словеньскій телевізії, розгласї, русиньскый язык ся в школьскім роцї 1999/2000 зачав учіти на высокій школї. Міджі найвызначнїшу, але і міджі народом найзнамішу культурну інштітуцію Русинів мож зарядити Театер А. Духновіча у Пряшові, котрый несе мено русиньского народного будителя 19. стороча, ґрекокатолицького священика Александра Духновіча. Знамы суть і літературны алманахы, народны календарї і книгы красной літературы, котры ся по новембровій революції зачали у великій мірї выдавати, бо по кодіфікації русиньского языка (1995) было треба заповнити порожнїй простор, котрый ту взникнув і заєдно было треба увести русиньскый язык до жывота. Было треба вказати, же то не є лем язык на комунікацію в „кухни“, респ. про „корчмовы дебаты“, але є то язык культурного народа, язык, котрым ся мож выядрити у вшыткых областях жывота.

Моя мама даколи напише матеріал до часопису Русин, або до Народных новинок і думам сі, же є горда на то, же тоты періодікы взникли і двигли самоусвідомлїня каждого Русина. Русиньскый язык не є тяжкый на комунікацію, скоріше на писаня, кідьже ся реалізує азбуков. Тото є може найвекша барьєра, бо азбука ся по новембровій революції в школах скоро не учіть. Тото є і нещастя Русинів, бо кідь конечно настав час, же ся можуть без страху голосити ку своїй народности, вызерать то так, же помалы ся ку тій народности не буде хто голосити. Стара ґенерація вымерать, а молодеж перестала своїм старым родічам розуміти. Розуміти вербально, але і людьскы. Світ ся розвивать скорым темпом, на ніч нїт часу... На пару слов із старов бабков, на єй тепле погладжіня, співанку, колядку... На што вшытко сьме іщі забыли в нашім жывотї? Наісто нераз настала сітуація, кідь внучата не розуміли своїм старым родічам, ку котрым пришли на навщіву. Русины сі то усвідомлюють і хотять тот проблем вырішыти. Зато зачали заводити выучованя русиньского языка до школ по селах і містах, де жыють Русины. Зато была і недавно похрещена книга приповідок сестер Костовых з Курова, переложена до русиньского языка.

Русины суть теперь у великім револючнім розвитку а наше подякованя патрить главно тым, котры верейно выступають, жебы зохабили за собов штось цінне. Наісто познате Енді Варгола, котрый быв тыж Русином. Вдяка тому вызначному умелцёви 20. стороча не суть Міджілабірцї лем обычайным містечком на северовыходї Словеньска. Музей Енді Варгола є познатый нелем на Словеньску, але і у світї. Може про Словаків є веце атрактівный Михал Гудак, телевізный і розгласовый модератор. Но Русины не суть лем шовмены. Суть то і люде, котры ся інтересують о культуру, напр. недавно помершый Вінцент Федор, котрый на нас наісто позерать з русиньского неба. Русины суть близкы і режісерови Юраёви Якубіскови, котрый режіровав і документарный філм о Русинах під назвов *Фаребны камінкы*. Фраґменты русиньской культуры чути і в документах, котрыма ся презентує Марко Шкоп – ёго найновшый документ *Іншы світы*.

На зачатку єм вам хотїв дашто повісти о Русинах, але теперь єм збачів, же я сам мам што доганяти, жебы єм знав, што то значіть быти Русином. Тота робота мі барз помогла, жебы я сам ся дізнав веце о своїх предках і знав з істотов, де ся мам зарядити. Без передсудків, без гендікепу. Зачав єм мати у річах ясно, а богатов історіёв свого народа, розметаного по цілім світї, ся буду занимати надале. А мам іщі єден план. **Свої дїти наісто научу азбуку.**

*• Участници бісіды з штудентами Ґімназії Л. Штокела в Бардіёві: (справа) редакторка Народных новинок і Русина **ПгДр. К. Копорова**, шефредактор тых выдань **Мґр. А. Зозуляк**, асістентка Оддїлїня русиньского языка і культуры Інштітуту реґіоналных і народностных штудій Пряшівской університы **Мґр. А. Блыхова** і одборна асістентка того оддїлїня **ПгДр. А. Плїшкова, ПгД..***

Властна ідентіта про нас значіть много,..

...твердять єднозначно штуденты Ґімназії Л. Штокела в Бардіёві, котрых сьме по договорї з директором школы Др. **Марцелом Трібусом** навщівили з трёх прічін, але з єдиным цілём – ословити молоду ґенерацію з темов народностной ідентіты і у звязи з тым представити будучім высокошколакам можности штудія новоакредітованого штудійного проґраму Русиньскый язык і культура в комбінації з дванадцятьма предметами на ПУ. Кідь сьме споминали три прічіны, або, лїпше повіджено, три моменты, котры дали імпулз на таку стрічу, першым з них быв єден штудент той ґімназії – **Петро Чулак** з Бардіёва, котрый в рамках середнёшкольской одборной роботы выбрав собі тему: *Єм Русин і буду Русином* (парафразоване речіня з вірша народного будителя А. Духновіча *„Я Русин был, єсьм і буду“*...). Тото быв про авторку тых рядків позітівный момент, котрый засіґналізовав, же наша молода ґенерація ся інтересує о своє походжіня. В ходї роботы молодый штудент, котрый хотїв своїм сокласникам представити Русинів як етнікум, сам ся дізнав много новых фактів о Русинах. Быв несподїваный з недавно похрещеной книжкы русиньскых приповідок сестер Костовых з Курова *Приповідкы на добру ніч*, а проявленый інтерес зорґанізовати бісіду із авторками приповідок быв другым імпулзом на навщіву спомянутой ґімназії. Телефонат директора найстаршой ґімназії в Бардіёві Др. Марцела ТРІБУСА, котрый позітівно зареаґовав на можность презентації штудія русиньского языка на ПУ міджі тогорічныма матурантами ґімназії, лем ускорив нашы планы.

Бісіда із штудентами, котра была 8. февруара 2007, сповнила нашы очекованя, але і очекованя штудентів, докінця назначіла і візії сполупрацы до будучности. На самый перед на нїй выступив **Петро Чулак** із своїм реторічным проявом *Єм Русин і буду Русином*, котрый доповнив і діапозітівами найвызначнїшых особностей русиньского руху, і тым увів штудентів до проблематікы. О актівітах Русинів по 1989 роцї побісідовав найвызначнїшый гость **– Александер Зозуляк**, шефредактор Народны новинок Русин і НН і таёмник Світовой рады Русинів, котрый заєдно представив множество русиньскых публікацій, выданых по 1989 роцї на Словеньску. Про четвертакiв была найактуалнїша інформація од **ПгДр. Анны Плїшковой, ПгД,.** з Інштітуту реґіоналных і народностных штудій Пряшівской університы о условіях приятя на штудіум русиньского языка, але і о можностях уплатнїня ся по скінчіню штудія. О світовій молодежній орґанізації Русинів як о далшій можности самореалізації про молодых Русинів, побісідовала докторандка ПУ, абсолвентка штудія русиньского языка, **Мґр. Алена Блыхова, а авторка тых рядків** наконець зробила із штудентами малу анкету о їх розуміню і потребі властной ідентіфікації в сполочній Европі. О спознаваню властной історії, культуры, але і потребі захованя традіцій, звыків нашых предків. Дізнали сьме ся одповідь на вопрос, ці суть тоты моменты важны у розвитку особности молодого чоловіка, або їх перестає акцептовати і одсувать набік як штось непотрібне, може застаріле, пережыте?

ПетраМІҐАЛЧІНОВА, Бардіёв: – *Мої родічі суть Шарішане, але сондуючі до минулости єм ся дізнала, же в нашій родинї є і даяке процентo русиньскых предків. Думам сі, же властна ідентіта, спознаваня свого коріня мать змысел до будучности і не мали бы сьме ся того зрікати, наопак, традіції і звыкы нашых предків треба заховати про наступны поколїня.*

Івана ВАНЧІКОВА, Бардіёв: – *Мої родічі мають русиньске коріня – мама походить з Ондавкы, отець выростав в Курімцї. Дома бісідуєме по русиньскы і єм пересвідчена, же малы языкы бы не мали быти вытискованы на укор світовых, мали бы ся утримовати, бо є то кус нашой ідентіты.*

Зузана КОКІНДОВА, Бардіёв: – *Была єм несподївана фактом, же русиньскый язык быв кодіфікованый і днесь єм мала можность попершыраз чути тот язык в кодіфікованій подобі. Звучіть то добрї, єм того погляду, же і языкы малых народів мають у світї місце, треба їх утримовати і розвивати.*

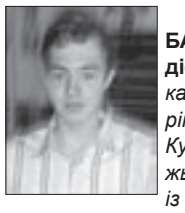

Марек БАНЬКА, Бардіёв: – *Лїтнї вакації єм каждый рік пережывав в Курові, і так єм жыв інтензівно із вшыткыма Русинами в селї. Моя родина є тыж русиньска, хоць уж жыєме в Бардіёві, де тото русинство не є аж таке інтензівне, як по селах, зато мі є вшытко, што ся тыкать Русинів, близке. У селї є нормалне, же люде бісідують по русиньскы, є то природне. Видить ся мі, же мы Славяне бы сьме ся мали у світї веце презентовати, вказати свою культуру і традічны жывотны годноты.*

Яна ЧУЛАКОВА, Бардіёв: – *Мої родичі суть обидвоє Русины, зато і наша выхова ся вела в тім дусї, то значіть же у вопросї народности у нас не є ниякых похыбностей. Історію нашых предків бы сьме мали спознавати, мали бы сьме сохраняти традіції, звыкы, віросповіданя, але і язык нашых дїдів, бо є то наше найціннїше богатство.*

Марія ШУРКАЛОВА, Бехерів: – *На мою народностну орьєнтацію мала вплыв моя родина, але і бехерівскый отець духовный Владимір Панчак. Єм пересвідчена, же русиньска народность, але і русиньскый язык бы не мали заникнути, а жебы ся так не стало, мусить у зачатім дїлї продовжовати молода ґенерація. Зато єм вырішыла, же по скінчіню ґімназії буду штудовати свій материньскый – русиньскый язык.*

Петро ЧУЛАК, Бардіёв: – *Мій інтерес о властну ідентіту є зъявный з мого реторічного прояву, думам, же ся мі подарить і СОЧку о Русинах зробити якнайлїпше. Хоць єм сі выбрав высоку школу економічного заміряня, мій інтерес о Русинів ся не скінчіть і вірю, же попри штудію ся буду і надале занимати проблематіков русинства.*

Кветослава КОПОРОВА,
фоткы авторкы, А. З. і П. Крайняка

„В Дітьскім домові є нам барз добрі…“

Суть як єдна родина

Од 1. януара 2006 року быв зрядженый Дітьскый домов в Міджілабірцях, але діти іщі были в просторах Шпеціалной основной школы, бо не перешла делімітація.

Як ся то стало, зашла єм до ДД за єго директорков **Аннов Туроковов-Гетешовов**, котра охотно одповіла на мої вопросы. Одповідали і далшы робітнічкы.

● Пані директорко, коли зачав офіціально фунґовати Дітьскый домов?

− Од 1. юла 2006 року. Зряджователём є Крайскый уряд роботы і соціалной родины в Пряшові. Сьме в просторах бывшой Матерьской школкы на ул. кпт. Налепкы. В цілій будові была зробена реконштрукція і закупеный новый інвентарь. Маме 32 выховны робітнічкы плус 8 помічных, ґаздынь.

● То значіть, же сьте перешли на новый сістем?

− Є то правда. Маме 8 родин, в каждій є по 10 дітей, а 1 родину маме в будові родинного дому пониже Музея модерного уменя Енді Варгола. Мы говориме, же то є родина в тзв. „сателіті“. Вік выхованців є од 5 до 18 респ. 19 років (котры ходять на учіліще). В родині суть 4 выхователі плус єден помічный выхователь-ґаздыня. Снажыме ся, абы в каждій родині быв і муж, жебы діти віділи комплетну родину, а так были колись готовы поставити ся на властны ногы. Тыкать ся то, правда, не вшыткых, бо в ДД суть главно ментально пошкоджены діти, котры потім ідуть до уставів.

● Як то вызерать у такій родині?

− Кажда родина має велику сполоченьску ізбу, де є фаребный телевізор, відео, радіо і сполоченьскы гры. К діспозіції є заряджена кухня. Діти сплять по двой-трой у єдній ізбі, мають свої скринькы, нічный столик, мають прачовню, спырхы і тоалеты.

● Який є режім дня?

Мґр. Славка Халаханова: *− Я єм выхователька. Тот выхователь, што має нічну службу, рано діти зобудить, зробить їм фрыштик і одведе їх до школы. О 12-їй годині службу переберать другый выхователь, котрый іде по діти до школы (навчаня зістало у шпеціалній школі, де діти мають і обіды). Дакус собі одпочінуть, дам їм оловрант і зачінам ся з нима учіти. Потім подля свого выховного плану реалізую выховный аспект, наприклад, бісідуєме на розлічны темы: як пережыли рождественны свята, чім бы хотіли быти на карневалі, як собі представують своїх родічів, як треба пришыти ґомбічку, як зробити будку про пташата, учіме їх ґіґієнічны навыкы і інше.*

● Помагають ґаздыни готовити вечерю?

С. Х.: *− Барз радо помагають. Каждый день має двой дітей службу в кухни. Подавають вечерю на стіл, мыють ґраты, позамітають. Як уж є порядок, дакотрым помагам доучіти ся, іншы позерають телевізор, слухають музику, а коло пів десятой ідуть спати.*

● Доказали бы діти, главно тоты старшы, ай дашто самы зварити?

Люба Рогачова, помічна выхователька-ґаздыня: *− Знають зварити, наприклад, курячу поливку, яєшніцю, карбінаткы. Можу повісти, же мають охоту до варіня. Но, а тоты меншы суть рады, кідь очістять зеленину або обалять різкы.*

● Хто варить в суботу, в неділю або як є якесь штатне свято?

Л. Р.: *− Цілоденну страву про них варить выхователь, котрый мать службу. Страву мають пятьраз денно а вечур іщі другу вечерю. Вариме подля нормы, діти мають досить.*

● Як ся ті любить новый сістем твого перебываня в ДД?

Анґеліка Горватова (11-річна): *− Є то овелё ліпше, як кідь сьме были в шпеціалній школі. Ту ся веце з нами занимають выхователі, помагаме при варіню, а то сі думам, же про мене і нас дітей є барз добрі.*

● Вызерать, же ту ті є ліпше, як было дома?

А. Г.: *− З дому сі не памятам ніч. Мама ся выдала, а отчім ня не хотів. Лем ведуча выхователька мі повіла, же мам велё сородинців, але я о них ніч не знам.*

● Хотіла бы єсь їх навщівити?

А. Г.: *− Барз бы-м хотіла їх спознати, навщівити. Я фурт пишу писма, але одповідь не приходить. Лем раз мі одписав мій біолоґічнйы отець. Тото писмо доднесь мам, але о мамі не знам ніч, ніґда єм єй не віділа, не раз сі поплачу... Але маме ту нашы другы мамы – выхователькы і цілый колектів ДД.*

● Як ся учіш, чім бы єсь хотіла быти?

А. Г.: *− Єм вызнаменана. Хочу быти кухарков.*

● Як ся ті ту любили рождественны свята?

А. Г.: *− Цілый день сьме помагали, хто як міг. З кишенькового сьме ся поскладали і купили сьме рістяны обрусы, опарадили ялічку, помагали сьме в кухни з підготовлінём вечері (капустніця, бандурковый шалат). Їдла барз красно пахли по цілій ізбі. Ішли сьме ся до потока мыти, запалили сьме свічку, помолили сьме ся, а вечеря нам барз смаковала. Ай фотили нас. Ай так, завіджу тым дітём, што мають своїх родічів.*

● А дарункы были?

А. Г.: *− Гей. Каждый дістав то, што написав до Ісусковой пошты. Я дістала гру на батеркы, радійко із слухатками і козметіку. Быв то добрый Ісуско.*

● А ты што собі памяташ з дому?

Ґажі Палё (выхованець ДД). : *− Ніч. Як малого ня дали до ДД. Але познам 4 сородинців, сестра. Вероніка є в Гостовіцях, а же догромады є нас 18 дітей.*

● Хотів бы єсь навщівити родічів і сородинців?

Ґ. П.: *− Гей, але родічі не проявляють інтерес. Не раз плачу, а кідь ня выхователь видить, же єм смутный, обниме ня, постискать, потішить.*

● Як ся учіш?

Ґ. П.: *− Єм вызнамененый. Тішу ся, як мам службу в кухни. Є ту барз-барз добрі. Єм ту спокійный, бо хто знать, як даґде жыють мої родічі і сородинці.*

● Пані Полакова, знам, же рокы робите в шпеціалній школі.

Алена Полакова, главна выхователька: *− Роблю уж 23 рокы. За тоты рокы єм спознала велё дітей, а вера, не раз єм сі над їх судьбов поплакала. Тоты діточкы не зазнали родічовску ласку, не раз не розумлять такым понятям, як: баба, дідо, стрыко, тета, братранець, а мы їм то пояснюєме.*

● Яка є ваша робота?

А. П.: *− Роблю выховный план роботы про вшыткых выхователів, але каждый выхователь має і свій індівідуалный план (музична выхова, медічна, тілесна, морална і ін.), на основі котрого реалізує свою роботу. Тыж каждый выхователь має на кажду дітину „Книгу жывота“, де подрібно пише о дітині.*

● Што теперь приготовляте з дітми?

А. П.: *− Моментально робиме над проґрамом ку Дню матерей. Є то уж вецерічна традіція. Каждый рік береме участь на концерті „Усмів як дар“ у Пряшові і в Братіславі. Ходиме выступати із своїм проґрамом до старобинців, по шпыталях, по іншых ДД, были сьме і в Польску, в Лупкові.*

● Хто платить за діти?

А. П.: *− Вшыткы тровы платить штат. Є то роспочтова орґанізація.*

● Пані Маґерова, вы сьте соціална робітнічка. О што ся старате?

Люба Маґерова: *− Моёв роботов є комуніковати міджі урядом, дітинов і родинов. Ходиме з дітми навщівляти їх родічів. Діти суть часто скламаны, бо їх родічі жыють у недобрых соціалных условіях. Але ай так ся тішать, же были дома, віділи, як родина жыє. Ходжу і на судны їднаня, наприклад, при освоїню дітины.*

● Ці дістають діти ай даякы пінязї?

Л. М.: *− Діти до 15 років – 227 корун, а од 15 років – 681 корун. Є то лем про їх властну потребу, бо шматя, ґіґієнічны потребы і вшытко остатне їм даєме мы.*

● Може їм ай шпорите? Мають ай властны вкладны книжкы?

Л. М.: *− Правдаже, шпориме їм. Кідь, наприклад дітина поберать сиротське, вшыткы пінязї ідуть на вкладну книжку, котру дістануть аж при одході з ДД.*

● Пані директорко, окрем выхователів мате іщі далшых робітників?

− Маме двох соціалных робітників, три економічны робітнічкы, здравотнічку, ведучу стравованя і шофера-майстра.

● Може повісти, же мате добре заступлїня. Суть даякы проблемы?

− Хыбує нам кваліфікованый псіхолоґ, котрый бы рядно діаґностіковав діти, бо в ДД маме лем барз мало дітей здоровых.

Што повісти наконець? Не є то легка робота робити в дітьскім домові з такыма дітми. Каждый з них потребує індівідуалный приступ. Але як єм віділа, в колективі є добра сполупраца, суть ту як єдна родина. А што є главне, діти люблять своїх выхователів. Родічовску ласку чують од цілого колективу. Усмів на твари дітей свідчів о їх спокійности.

За розговор подяковала Анна ВЛАДЫКОВА,
МІджілабірці

*• 17. 2. 2007 у центрі Світового конґресу Русинів у Пряшові председа Світовой рады Русинів **П. Р. Маґочій** ся стрітив із молодыма актівістами Сполку русиньской молодежи Словеньска (СРМС) і Світового форуму русиньской молодежи (СФРМ): (справа) **М . Дроновом**, **П. Крайняком, мол.** (член выбору СРМС), **А. Блыховов** (председкыня СРМС і підпредседкыня СФРМ) і **М. Лацовов-Губцей.** Фотка: А. З.*

Міджінародный табор народностных меншин

В днях 5. аж 11. децембра 2006 року быв у рекреачній области Сниньскы рыбникы на Словеньску Міджінародный табор народностных меншин, де ся стрітило выше 50 хлопців і дївчат словеньской, русиньской, чеськой, моравской, лужіцько-сербской і хорватьской народностей із Словеньска, Чеська, Сербска, Хорватьска і Німецька.

Главным орґанізатором той акції была **Русиньска оброда на Словеньску**. Стріча молодых была зреалізована з фінанчнов помочов **Міністерства культуры СР** у рамках проґраму **Культура народностных меншин у сполочній Европі,** і ґрантового проґраму **Европской унії** під назво **Молодеж.** Перебываня участників споза границь было в таборі збогачене культурныма і шпортовыма акціями, познаванём природых крас области Вігорлату і околіці, деревяных церьковок выходного обряду і презентаціёв умелецькой творчости і фолклору. Участници послухали і лекцію на тему **Історія і сучасность Ґрекокатолицькой церькви на Словеньску**, з котров выступив штудент 5. річника Ґрекокатолицькой теолоґічной факулты Пряшівской університы – **Петро Кайняк, мол.** Вершинов стрічі была їх участь на рождественнім концерті **Славяньске рождественне пасторале**, котрый быв у неділю, **10. децембра в концертній салї Вігорлатьского цетра культуры в Гуменнім.**

Як ся высловив член выконного выбору Русиньской оброды і автор проєкту **Міослав Кереканіч** – барз потребным є орґанізовати такы стрічі молодежи, котры дають простор на взаємне спознаваня народных культур, нароной менталіты, фолклору, народных традіцій і історії народностных меншин. **Є то путь зближованя і взаємного ліпшого порозуміня в сполочній Европі**, – підкреслив М. Кереканіч.

Др. Петро КРАЙНЯК,
Пряшів

*• 9. 2. 2007 до редакції Народных новинок і Русина завітала **Олена Литвиненко,** докторандка Катедры новшой і сучасной історії Одеськой народной університы, котра роздобыла штіпендію Вышеградьского фонду штудії при Славістічнім інштітуті САН у Братіславі в роках 2006 – 2007. Предметом єй інтересу і навщівы на Словеньску є збераня матеріалу про дізертачну роботу з темов **Порівняня формованя етнічного статусу Лемків у Польску і Русинів на Словеньску по II. Світовій войні**. На фотці. (справа) штудент Пряшівскої університы **М. Дронов** і таємник СРР і шефредактор русиньских періодічных і неперіодічных выдань **А. Зозуляк.** Фотка: А. П.*

БУДУЧІМ ВЫСОКОШКОЛАКАМ

Русиньскый язык можете штудовати в комбінації з 12 предметами

По успішнім процесї акредітації штудійного проґраму **Русиньскый язык і література,** ґестором котрого є **Інштітут реґіоналных і народностных штудій Пряшівской університы**, 28. юна 2005 Міністерство школства СР признало Пряшівскій університї право удїлёвати академічный тітул **„бакаларь“** абсолвентам **денной і екстерной формы штудія 3-річного бакаларьского штудійного проґраму** в рамках штудійного одбору **1.1.1. Учітельство академічных предметів**. Вдяка тому, од школьского року 2006/2007 на **Пряшівскій університї** мож штудовати штудійный проґрам **Русиньскый язык і література** в **12 акредітованых комбінаціях на 5 факултах**:

<u>на Філозофічній факултї</u> з: РУСЬКЫМ ЯЗЫКОМ І ЛІТЕРАТУРОВ, ІСТОРІЁВ, НІМЕЦЬКЫМ ЯЗЫКОМ І ЛІТЕРАТУРОВ,

<u>на Факултї гуманітных і природных наук</u> з: АНҐЛІЦЬКЫМ ЯЗЫКОМ І ЛІТЕРАТУРОВ, БІОЛОҐІЁВ, ҐЕОҐРАФІЁВ, СЛОВЕНЬСКЫМ ЯЗЫКОМ І ЛІТЕРАТУРОВ, ВЫТВАРНОВ ВЫХОВОВ, МУЗИЧНОВ ВЫХОВОВ,

<u>на Факултї шпорту</u> з: ТІЛЕСНОВ ВЫХОВОВ,

<u>на Ґрекокатолицькій теолоґічній факултї</u> з: НАБОЖЕНЬСКОВ ВЫХОВОВ,

<u>на Православній богословецькій факултї</u> з: НАБОЖЕНЬСКОВ ВЫХОВОВ.

Тоту інформацію даєме до увагы главно будучім высокошколакам в Словеньскій републіцї, якы в януарї 2007 року будуть вырішовати о тім, ДЕ дале на высоку школу і ШТО штудовати. Вірнме, же акредітованы комбінації заінтересують абсолвентів середнїх школ і главно тых, котры походять з реґіонів з компактно жыючім русиньскым жытельством і мають інтерес о свій материньскый русиньскый язык, русиньску літературу, історію і культуру. Але, самособов, штудійный проґрам Русиньскый язык і література є отвореный про каждого, кого русиністіка інтересує і хто перспективно уважує ся нёв занимати на професіоналній уровни. Вірнме, же міджі будучіма высокошколаками ся найдуть і такы.

ПгДр. Анна ПЛЇШКОВА, ПгД.,
Інштітут реґіоналных і народностных штудій Пряшівскої університы

Рада Европы выдїлила 10 ґрантів про штудентів-Русинів із Підкарпатя

Рада Европы выдїлила 10 ґрантів на далшы штудії про абсолвентів школ на Підкарпатю, котры суть Русинами. Найуспішнїшы з них так будуть мочі продовжовати свої штудії на штирёх европскых высокых школах, на котрых мож штудовати ай русиньскый язык: на Яґелоньскій університї в Кракові (Польско), на Пряшівскій університї (Словеньско), на Нїредьгазькій університї (Мадярьско) і на Новосадьскій університї (Сербско).

„Штуденты здобудуть діпломы европского характеру, а тыж шансу продовжовати в докторандьскім штудію на европскій університї,“ конштатовав **Мґр. Валерій Падяк, к. н.**, председа Общества А. Духновіча в Ужгороді, якый додав, же на Підкарпатю в сучасности фунґує 27 недїльных русиньских школ. Дакотры з них фунґують при общоосвітных, але даколи веджіня тых школ не хоче доволити отворити недїльну школу.

„Наприклад, у селї Чинадїёво учітелька была мушена взяти діти-Русинів домів, бо директор не доволив вести навчаня в русиньскім языку в будові школї. Бояв ся, же стратить роботу,“ додав В. Падяк. Тыж повів, же на єдну з отвореных годин в русиньскій недїльній школї по першыраз пришов ай ведучій одбору освіты Областной державной адміністрації **Юрій Герцог**.

(Подля: UA-Reporter.com)